

Nikola Puljić

diplomski studij povijesti, istraživački smjer: Moderna i suvremena povijest
(19. i 20. stoljeće)

diplomski studij arheologije, smjer: Antička arheologija
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Moderna propitivanja *Lost Cause* narativa u filmu *Gone With the Wind* (1939.)

Sažetak:

Rad predstavlja analizu pojma poznatog u američkoj historiografiji kao *Lost Cause*, ali i kritički osvrt na film *Gone With the Wind* iz 1939. godine. Temeljni je cilj ovog rada proučiti zastupa li potonji film teze *Lost Causea*, kao što recentne kritike to tvrde. Prvo se objašnjavaju razvoj i teze spomenutog pojma, a potom se prelazi na kritičko čitanje. Osvrt se bavi pronalaženjem i analizom svakog pojedinačnog *Lost Cause* elementa. Nakon pronalaska i analize spomenutih elemenata slijedi njihovo sučeljavanje i pobijanje te se u konačnici daje nova ocjena filma.

Ključne riječi:

Američki građanski rat, *Gone With the Wind*, *Lost Cause*, rasizam, robovlasništvo, Scarlett O'Hara

1. Uvod

Dana 24. lipnja 2015. godine članak objavljen u *New York Postu* otvorio je pitanje reevaluacije filma *Gone with the Wind* (*Zameo ih vjetar*) iz 1939. godine. Lou Lumenick u članku „*Gone with the Wind* should go the way of the Confederate flag” uspoređuje spomenuti film s filmom *Birth of a Nation* (*Rođenje nacije*) Davida Warka Griffitha iz 1915. godine. Lumenick tvrdi da je suptilni rasizam filma *Gone With the Wind* podmukao te da se trudi učvrstiti mit kako se Građanski rat nije vodio zbog ropstva.¹ U posljednjih je pet godina ovaj filmski klasik, rađen po istoimenoj knjizi Margaret Mitchell, doživio brojne kritike i reevaluacije. Nakon ubojstva Georgea Floyd i nemira koji su uslijedili dio medija i javnosti u lipnju 2020. godine započeo je žestoku paljbu po filmu. Uslijed uzavrele situacije američka televizijska kompanija HBO odlučila je privremeno ukloniti planirano prikazivanje filma na svojoj HBO Max usluzi. Ubrzo je film vraćen na HBO Max, ali s izjavom o odricanju odgovornosti „zbog filmskog negiranja strahota ropstva”². Jedna od žešćih kritika filma objavljena je 13. lipnja 2020. na internetskom portalu novina *The Guardian*. Autor članka Todd Boyd, kao i ranije spomenuti Lou Lumenick, tvrdi kako je film *Gone with the Wind* potomak Griffithova filma *The Birth of a Nation*. Boyd tvrdi kako je američka kinematografija pomogla u širenju *Lost Cause*³ narativa. Isti autor drži da je film prepun rasnih stereotipa i prikriivenog rasizma.⁴ Tvrdnje iz spomenutih članaka središnja su tema ovog eseja te će se one dodatno analizirati.

***

Esej je analiza fenomena *Lost Cause*, ali i svojevrsno novo čitanje filma *Gone With the Wind* iz 1939. Pritom glavni fokus neće biti na nekim filmološkim aspektima, kao ni na estetskoj vrijednost filma. Određeni aspekti filma, poput vizualnih i specijalnih efekata te glazbe, nikada nisu bili osporavani, a njihova analiza ni ne spada u strogom smislu u historiografsku perspektivu kojoj ovaj esej teži. Kritika iz perspektive historičara postavlja kao temeljni cilj utvrditi zastupa li film stajalište i ideologiju *Lost Causea*, a ako da, u kojoj mjeri i zašto. Također, želi se ustanoviti je li u filmu prisutan suptilni rasizam i glorificiranje Konfederacije i Juga. Nije cilj samo pronaći elemente *Lost Causea* u filmu i sumirati neke od dosadašnjih kritika već ponuditi i nešto drukčiji pogled na

¹ Lou Lumenick, „‘Gone with the Wind’ should go the way of the Confederate flag,” *NYPost.com*, <https://nypost.com/2015/06/24/gone-with-the-wind-should-go-the-way-of-the-confederate-flag/> (posjet 4.1.2020).

² Todd Spangler, „HBO Max Restores ‘Gone With the Wind’ With Disclaimer Saying Film ‘Denies the Horrors of Slavery,’” *Variety.com* <https://Variety.com/2020/digital/news/gone-with-the-wind-hbo-max-disclaimer-horrors-slavery-1234648726/> (posjet 4.1.2020).

³ Postoji nekoliko različitih prijevoda ove sintagme na hrvatski jezik (Izgubljeni cilj, Izgubljeni povod), ali nijedan od njih ne obuhvaća cjelokupno značenje engleske inačice, stoga će se u radu ona koristiti u svojem izvornom, engleskom obliku.

⁴ Todd Boyd, „Gone with the Wind and the damaging effect of Hollywood racism,” *TheGuardian.com*, <https://www.theguardian.com/film/2020/jun/13/gone-with-the-wind-hollywood-racism> (posjet 4.1.2020).

film te sučeliti različita stajališta. Taj drukčiji pogled ponudit će se u šestom dijelu ovog rada, dok se u zadnjem odlomku daje zaključak.

2. Radnja filma ukratko

Film započinje na plantaži Tara u vlasništvu obitelji O'Hara u Georgiji. Glavni je lik Scarlett O'Hara (u filmu ju glumi Vivien Leigh), najstarija od triju kćeri bogatog zemljoposjednika. Ona je zaljubljena u Ashleya Wilkesa (Leslie Howard), koji se ženi sa svojom rođakinjom Melanie Hamilton (Olivia de Havilland). Na plesu upoznaje Rhettu Butlera (Clark Gable), glavnog muškog lika u filmu. Uskoro započinje rat između Sjevera i Juga. Scarlett O'Hara tijekom rata gubi prvog, a nakon rata i drugog muža te se odlučuje udati za Rhetta, koji ju je već nekoliko puta spasio i od životnih, ali i od financijskih ugroza. Scarlett i dalje mašta o Ashleyu, a svoje brakove nerijetko koristi za financijske probitke. Rhett i Scarlett u međuvremenu dobiju dijete, ali ni tada Scarlett nije voljela Rhetta. Kap koja je prelila Rhettovu čašu bila je pogibija njihova djeteta. Nakon te tragedije on napušta svoju ženu; tek tada Scarlett shvaća da ga je zapravo voljela. „Sutra je novi dan“ upečatljiva je misao iz filma koja nudi i neke dubinske analize motivacije tvorca filma. Iako je ljubavni odnos Scarlett i Rhetta središnji dio filma, ova se kritika neće koncentrirati isključivo na njega, no on je svejedno dovoljno važan da ga se ne izostavi zbog problema na koje se kritika osvrće.

3. *Lost Cause*

Narativi o Američkom građanskom ratu ispunjeni su mitologijom. Sjevernjačkoj interpretaciji kontrira južnjačka interpretacija. Južnjačka legenda i interpretacija rata koja je nastajala neposredno nakon njegova završetka te evoluirala tijekom 20. stoljeća naziva se *Lost Cause*. Taj pojam označava američku legendu čija je svrha prikazati južnjačku secesiju i rat kao herojsku borbu kako bi se sačuvala čast Juga nakon što je doživio zastrašujući poraz.⁵ Gledano iz suvremene perspektive, *Lost Cause* ustvari predstavlja ideologiju koja se manifestira u različitim dimenzijama i oblicima: kao način objašnjavanja poraza Juga i zbog čega je do toga došlo ne bi li se održali elementi bijele supremacije i „starog“ Juga, zatim kao oblik javne i kolektivne memorije koje oblikuju pojedinci i različite organizacije itd.

Narativ *Lost Causea* razvijao se i mijenjao desetljećima. Za njegovo prvotno širenje odgovorni su političari i vođe Konfederacije, dok su u kasnijim fazama *Lost Cause* ponajprije širili pisci i drugi intelektualci. U razdoblju između 1880-ih i 1936. godine najzaslužniji pisci za širenje narativa bili su John Esten Cook, Sara Pryor i Thomas Nelson Page. Potonji je najviše utjecao na kreiranje slike *Starog Juga*. Slika *Starog Juga* najbolje je opisana u uvodu filma. Ona je podrazumijevala prikazivanje Juga kao agrarne zemlje kojom je upravljala vrsna *gentlemanska* elita anglosaksonskog porijekla.⁶ *Lost Cause* osim toga predstavlja

⁵ Alan T. Nolan, „The Anatomy of the Myth,” u *The Myth of the Lost Cause and Civil War History*, ur. Gary W. Gallagher i Alan T. Nollan (Bloomington: Indiana University Press), 18.

⁶ Melvyn Stokes, „*Gone With the Wind* (1939) and the Lost Cause,” u *The New Film*

slojeviti, kompleksni narativ čije su temelje postavile knjige novinara Edwarda A. Pollarda i nekadašnjeg predsjednika Konfederacije Jeffersona Davisa. Pollardova knjiga *The Lost Cause: A New Southern History of the War of the Confederate* (1866.) i Davisova *The Rise and Fall of the Confederate Government* (1881.) prve su plasirale tezu o tome kako se Jug imao pravo odcijepiti te da glavni uzrok rata nije bilo pitanje robovlasništva.⁷

Prvotnu fazu, koju je obilježilo tugovanje za Konfederacijom, zamijenila je faza slavljenja i komemoriranja. Tijekom osamdesetih godina 19. stoljeća okupljanja veterana Konfederacije postajala su sve češća. Sve čvršća suradnja veteranskih udruga rezultirala je njihovim sastankom u lipnju 1889. u New Orleansu. Na spomenutom sastanku osnovana je udruga *United Confederate Veterans* (UCV). S UCV-om će kasnije surađivati udruge *United Daughters of Confederacy* i *The United Sons of Confederate Veterans*.⁸ Spomenute udruge glorificirale su Konfederaciju i njegovale sjećanje na nju. Osim kroz udruge, Konfederacija je glorificirana u mitovima i pjesmama. Najbolji je primjer povezivanja mitova i pjesama u jedno Abram Ryan, sin irskog imigranta koji se naselio na Jugu. Ryan je bio katolički svećenik koji je tijekom rata posjećivao vojnike Juga i služio im mise. Spomenuti svećenik smatrao je kako se Jug bori na strani anđela i često je u svojim pjesmama borbama Juga pripisivao osobine svetaca. U pjesmi *March of the Deathless Dead* vojnici Konfederacije postaju mučenici koji su pravedno i pošteno pali.⁹

Između 1920-ih i 1950-ih nastupila je faza tzv. „agrarne imaginacije“. Spomenuta faza *Lost Cause* narativa nastoji odvojiti Jug od Sjevera tako što govori da se radi o dvjema različitim civilizacijama, suštinski razdvojenima. Taj narativ ističe kako su se Sjever i Jug od početka naseljavanja razvijali različito. Sjever, koji je bio naseljen vjerskim zajednicama, postao je industrijsko društvo koje cijeni inovacije i kolektivnost. Jug je, za razliku od Sjevera, naseljen farmerima i plantažerima te je postao agrarno društvo čije su glavne vrijednosti lokalizam i individualnost. Prema poklonicima agrarne faze *Lost Causea*, tako različite civilizacije mogu mirno koegzistirati sve dok se ne upliću jedna u drugu. Apologeti spomenute faze smatraju kako je industrijski Sjever želio podčiniti agrarni Jug.¹⁰ I film i istoimena knjiga po kojoj je rađen pripadaju ovoj fazi. Određene značajke ove faze poput različita porijekla stanovnika Sjevera i Juga analizirane su u sljedećem odlomku, a njihova prisutnost u filmu analizirana je kasnije u radu.

Spomenuti narativ mijenja interpretaciju rata tako što koordinirano napada historijske činjenice na nekoliko polja. Radi što cjelovitijeg osvrtu na film potrebno je promotriti što sve *Lost Cause* obuhvaća i mijenja. Prva je teza

---

History. Sources, Methods, Approaches, ur. James Chapman, Mark Glancy i Sue Harper (London: Palgrave Macmillan, 2009), 13–14.

⁷ Cody Marrs, *Not Even Past – The Stories We Keep Telling about the Civil War* (Baltimore: John Hopkins University Press, 2020), 97.

⁸ Foster M. Gaines, *Ghosts of the Confederacy. Defeat, The Lost Cause, and the Emergence of the New South 1865 to 1913* (New York, Oxford: Oxford University Press, 1987), 105–108.

⁹ Marrs, *Not Even Past – The Stories We Keep Telling about the Civil War*, 100.

¹⁰ Ibid, 109.

Lost Cause da pitanje ropstva nije bilo uzrok ratu. Prema toj tezi, Jug se nije odcijepio kako bi zaštitio ropstvo. Njezini apologeti smatraju kako su sloboda, nezavisnost i državna prava sveti principi Konfederacije preko kojih se nije moglo prijeći. Druga konstatacija koju spomenuti narativ plasira jest ta da bi se Jug dobrovoljno odrekao ropstva te da je rat, ako je vođen zbog ropstva, bio potpuno nepotreban.¹¹ Te konstatacije prvo su plasirali bivši vođe i generali poraženog Juga. General Bradley T. Johnson u svojim je govorima konstatirao kako Jug nije vodio rat zbog obrane institucije ropstva, već da je ropstvo bilo samo povod tome da Sjever napadne Jug. Slične konstrukcije iznosio je i bivši predsjednik Konfederacije Jefferson Davis. Davis je tvrdio kako se Jug odcijepio isključivo kako bi zaštitio svoja prirodna prava od sjevernog uzurpatora.¹² Treća je tvrdnja koja se plasira, a nadovezuje se na prethodne, tvrdnja o prirodi robova. Narativ je nametnuo dvije slike robova. Prva je slika ta da je rob bio vjeran svojim robovlasnicima, a druga je slika o sretnim robovima koji su bili zahvalni svojim gospodarima zbog uvjeta u kojima su živjeli, a neki su bili i educirani.¹³ Kako bi opravdali odcjepljenje, poklonici *Lost Cause* progurali su teoriju da se sjevernjaci od južnjaka razlikuju i kulturno i porijeklom. Prema toj teoriji, sjevernjaci su potomci anglosaksonskih plemena koje su pokorili Normani, a južnjaci su potomci samih Normana. Normani su imali vrline poput galantnosti, viteštva, časti, hrabrosti i kavalirstva, koje su i njihovi navodni potomci južnjaci naslijedili.¹⁴ Potonje vrline, prema *Lost Cause*, karakteristične su za južnjačku vojsku. Tako se tvrdi da južnjačka vojska zapravo nije izgubila rat, već da je nadvladana masovnošću sjevernjaka i njihovom vojnom opremom. Druga teza koju narativ promovira u suprotnosti je s prošlom tezom, a ona govori da je rat izgubljen u Bitci kod Gettysburga.¹⁵ S obzirom na to da je veći dio američke historiografije pobio osnovne teze *Lost Cause*, a i na to da tema ovog rada nije pobijanje tih tvrdnji, već filmska kritika, nema potrebe dublje analizirati navedene teze.¹⁶ Umjesto toga rad će se u idućem odlomku koncentrirati na njihovu prisutnost u filmu.

4. *Lost Cause* elementi u filmu

Već u samom uvodu filma može se primijetiti žal za *antebellum* Jugom. „There was a land of Cavaliers and Cotton Fields called the Old South... Here in this pretty world Gallantry took its last bow.. Here was the last ever to be seen of Knights and their Ladies Fair, of Masters and of Slave... Look for it only in

¹¹ Nolan, „The Anatomy of the Myth,” 21–22.

¹² David W. Blight, *Race and Reunion. The Civil War in American Memory* (Cambridge, Massachusetts i London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2001), 268–270.

¹³ Nolan, „The Anatomy of the Myth,” 22.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid, 22–23.

¹⁶ Knjige koje analiziraju i pobijaju *Lost Cause*: Gaines, M. Foster. *Ghosts of the Confederacy. Defeat, The Lost Cause, and the Emergence of the New South 1865 to 1913*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1987; Nolan, Alan T. „The anatomy of the Myth,” u *The Myth of Lost Cause and Civil War History*, ur. Gary W. Gallagher i Alan T. Nolan, Bloomington i Indianapolis: Indiana University Press, 2000.

books, for it is no more than a dream remembered. A Civilization gone with the wind..." – uvodne su rečenice filma. Već sâm uvod može se povezati s jednom od tvrdnji koje plasira *Lost Cause*. Radi se o tvrdnji kako su predratni Jug i njegovi stanovnici, ponajviše robovlasnici, potomci starih Normana, galantni vitezovi i kavaliri. Vrlo brzo nakon uvodnih riječi upoznajemo Scarlett O'Haru i njezinu afroameričku kućnu sluškinju, Mammy (Hattie Mcdaniel¹⁷). Mammy je portretirana kao vjerna, brižna sluškinja te se u određenim situacijama gotovo majčinski ponaša prema kćeri O'Hare. Ona i rob Pork (Oscar Polk) ostaju vjerno služiti Scarlett i nakon rata. Film gotovo da i ne problematizira pitanje ropstva, a ponajviše ga ne problematizira u kontekstu samog rata. Problem ropstva otvoren je samo nakratko, u razgovoru između Scarlett i Ashleya. Tijekom rasprave o radu zarobljenika u pilani Scarlett O'Hare Ashley se osvrnuo na robovski rad: „Scarlett, I will not make money out of the enforced labor and misery of others.” Scarlett na njegovu primjedbu odgovara: „You weren't so particular about owning slaves.”, na što će Ashley: „That was different. We didn't treat them that way. Besides, I'd've freed them all when father died, if the war hadn't already freed them.” Treba primijetiti da Ashley u navedenom dijalogu kaže kako svoje robove nije tretirao tako loše kao što su tretirani zatvorenici na prisilnom radu. Radi se o zanimljivoj izjavi, a ona dobiva na još većoj važnosti time što je to jedina situacija kada se u filmu o ropstvu progovara izravno kroz dijalog. Zaključak koji može proizići jest taj da film pokazuje kako je bilo i dobrih robovlasnika, a jedan od njih je Ashley, koji utjelovljuje sve najbolje vrline južnjačkog *gentlemana*. On je u filmu prikazan kao ideal južnjaka, što bi se moglo protumačiti kao konstatacija da su pravi južnjački *gentleman*i bili dobri robovlasnici, pa samim time ropstvo nije moralo uvijek biti isključivo negativno.

U prethodno citiranom dijalogu vidljiva je još jedna stavka *Lost Causea*, a to je da se rat nije vodio zbog pitanja ropstva te da bi ropstvo samo od sebe nestalo. Tvrdnja kako se rat nije vodio zbog ropstva predstavljena je u dijalogu Scarlett i Ashleyja, ali je nju film pobio na samom početku. Radi se o sceni u kojoj visoko društvo Juga raspravlja o političkoj situaciji, a otac Scarlett O'Hare kaže: „It's time we made them understand we keep our slaves with or without their approval.” Na ovaj dijalog rad će se osvrnuti i u idućem odlomku. Spomenutoj raspravi prisustvovalo je mnoštvo mladića od kojih će mnogi otići u rat.

Vojnici Juga prikazani su kao časni i hrabri, dok su vojnici Sjevera prikazani ponešto drukčije od svojih južnih neprijatelja. Kako je radnja filma smještena u Georgiji, film je morao prikazati i njezino stradanje u kasnijoj fazi rata. Posebno je detaljno dočarano stradanje Atlante, ali i plantaže Tare, kojom će nakon bijega iz glavnog grada Georgije upravljati Scarlett. Samu Taru opljačkali su vojnici Sjevera. Nakon što je započelo obnavljanje Tare, u pljačkaški pohod dolazi „Jenki“ (*Yankee*)¹⁸ u vojnoj uniformi. Prikazan je prljav i zapušten, s unaprijed utemeljenim lošim namjerama. S obzirom na to kako je vojnik prikazan, nameće se pretpostavka kako se radi o dezertoru, kojeg će Scarlett ubrzo ubiti. Tijekom

¹⁷ Prva Afroamerikanka koja je osvojila nagradu Oscar; Spangler, „HBO Max Restores 'Gone With the Wind' With Disclaimer Saying Film 'Denies the Horrors of Slavery'” (posjet 4.1.2020).

¹⁸ Naziv za sjevernjaka.

filma vojnici Sjevera prikazani su kao kruti i bez empatije.

Povjesničar Alan T. Nolan tvrdi kako je osim vojnika pogrešno prikazano i razdoblje Rekonstrukcije. Nolan smatra kako su oslobođeni Afroamerikanci predstavljeni kao arogantni, a bijeli južnjaci, koji su surađivali s Unijom, kao opaki i zli.¹⁹ Njegovu tezu potvrđuje i scena u kojoj je prikazan povratak južnjačkih vojnika. U toj sceni u kočiji se voze bijeli Jenki i Afroamerikanac. Kočiju su zaustavili vojnici, koji su ih zamolili za mjesto u njoj, na što Jenki odgovara: „I got no room for any Southern scum alive or dead...“ Isti Jenki kasnije u filmu pokušavao je kupiti imanje obitelji O’Hara. Osim toga, sjevernjaci su prikazani i kao politički oportunisti, osobito u sceni koja se odvija u Georgiji, gdje sjevernjaci uvjeravaju oslobođene Afroamerikance kako će im dati mazge, a sve što oni trebaju jest glasati za njih. Nolan najviše kritizira scenu u kojoj Ashley Wilkes sa svojim prijateljima navodno ide na politički sastanak. To je scena u kojoj se nekolicina južnjaka ide obračunati s onima koji su prethodno napali Scarlett O’Haru. Nolan smatra kako je u ovoj sceni prikazano nastajanje i prvotno djelovanje *Ku Klux Klana* te da je ono prikazano na simpatičan način.²⁰

5. Protuargumenti *Lost Causeu*

Ako bi se ovaj rad nakon potonjeg dijela zaključio, mogao bi se steći dojam kako se stvarno radi o filmskom djelu koje pripada narativu *Lost Causea* te glorificira stari Jug. No, sada će se prethodna poglavlja i ono navedeno u njima pokušati sučeliti s nešto drukčijim pogledom na film.

Valjalo bi početi s analizom samih likova, posebno onih glavnih. Rhett Butler svakako je najsnalažljiviji lik u cijelom filmu. O njegovu porijeklu malo se zna, ali sigurno je to da prije rata nije bio robovlasnik. Tijekom i poslije rata dokazao se kao izrazito spretan čovjek sposoban prilagoditi se svakom novom vremenu i njegovim prilikama. Bez obzira na to što njegovo djelovanje nije uvijek najmoralnije i što često ne bira društvo, na njegov lik može se gledati kao ispravniji, moralniji i simpatičniji od lika Scarlett O’Hare. Rhett je Butler i daleko najrazumniji lik, što je dokazao u raspravi s južnjacima izjavom: „All we’ve got is cotton and slaves and arrogance.“ Dok su svi ostali južnjaci (osim Ashleyja) prikazani kao impulzivni, arogantni i željni rata, Rhett ih upozorava na moguće pogubne posljedice. U sceni u kojoj su se na plesu prikupljale donacije za Konfederaciju na Scarlettino pitanje vjeruje li u njihovu stvar Rhett odgovara: „I believe in Rhett Butler, he’s the only Cause I know.“ Rhett Butler u ovoj je sceni dokazao kako je samosvjestan i svoj, za razliku od većine prikazanih južnjaka, koji su rado krenuli u rat. S obzirom na to da je Rhett jedini muški lik za kojeg bi se moglo reći da je blizu pojma moralnosti, njegova kritika Konfederacije i njegov pogled na Jug ne mogu se zanemariti. Nasuprot njemu nalazila se većina južnjaka, koji su bili poprilično sigurni i uvjereni u svoju pobjedu te ispravnost sustava koji je dotad vladao na jugu.

Kao što je u prethodnim odlomcima rečeno, jedna od temeljnih teza *Lost Causea* jest ta da se rat nije vodio zbog oslobođenja robova. Scena u

¹⁹ Nolan, „The Anatomy of the Myth,” 38.

²⁰ Ibid.

kojoj južnjaci raspravljaju o odcjepljenju Georgije dokaz je kako film ne slijedi narativ *Lost Causea*. U njoj otac Scarlett O'Hare kaže: „It's time we made them understand we keep our slaves with or without their approval.” Njegova izjava dovoljno jasno daje do znanja kako je glavni uzrok rata pitanje ropstva, a to nije nešto s čime bi se apologeti *Lost Causea* složili. Stav Scarlettina oca potpuno je suprotan od Ashleyjeva stava. Te dvije suprotnosti moglo bi se promatrati kao generacijski sukob. Dok su stari robovlasnici željeli zadržati robove, mladi robovlasnici, poput Ashleya, možda su ih htjeli osloboditi.

Tezu da film ne podupire spomenuti narativ potvrđuje i činjenica da je producent David O. Selznick rekao kako ne želi producirati „anti-crnački film”.²¹ Selznick je bio svjestan problema koji su se stvorili oko filma *The Birth of a Nation*, stoga se konzultirao s *National Association for the Advancement of Coloured People* (NAACP). Iako je bilo crnačkih kritika, NAACP nije kritizirao film.²² Producent je scenu u kojoj se Ashley Wilkes osvećuje za napad na Scarlett prikazao ponešto izmijenjeno u odnosu na prikaz u knjizi. U filmu je rečeno kako su muškarci otišli na „politički sastanak” i ne spominje se *Ku Klux Klan*, što može dovesti do zaključka kako je producent namjerno izbacio Klan iz filma kako ne bi uvrijedio afroameričku populaciju. S obzirom na to da je film prikazan iz južnjačke perspektive i da prati propast starog Juga i rađanje novog, ne bi ni trebalo čuditi to da su sjevernjaci prikazani kao stranci i napadači. Prethodno je u radu bilo rečeno da film gotovo i ne problematizira pitanje ropstva. Takav stav vrlo je lako zauzeti, pogotovo ako se ne promatraju neki detalji. Filmolog Melvyn Stokes napominje kako je u sceni koja prikazuje kraj radova na Tari prikazan prisilni dječji rad. U toj sceni prikazana su djeca koja vise sa zvona koje odzvanja vrijeme za završetak radova. U filmu je prikazano i fizičko kažnjavanje robova. Radi se o sceni u kojoj Scarlett šamara Prissy (Butterfly McQueen).²³ Film, stoga, ne bi trebalo gledati na jednostavan način u kojem se isključivo traže i pronalaze elementi *Lost Causea* i sjećanja za predratnim Jugom, već bi ga trebalo gledati kao kritiku tog „starog Juga”, ponajviše kroz lik Rhetta Butlera. Rhett Butler jedini je bio kritičan prije rata i najbolje se prilagodio novoj okolini i uvjetima. Njegov lik trebao bi biti metafora za kritiku Juga, onakva Juga kakav bi mogao i trebao biti. S druge strane, Scarlett O'Hara osoba je koja cijeli život živi u zabludi i misli da voli Ashleyja Wilkesa, što joj konstantno donosi nevolju. Njezin život može se shvatiti kao zabluda starog Juga, zabluda za stvarima koje ne može imati, a tek kad je izgubila ono što je imala, shvatila je koliko je to voljela. Filmom se provlači izjava kako je „sutra novi dan”, a i posljednja rečenica filma jest: „... tomorrow is a new day!”. Poruka da je sutra novi dan mogla bi se shvatiti kao poruka upućena cijelom Jugu da se ostavi zabluda te da krene u novo vrijeme, prema naprijed – baš kako je na kraju filma shvatila i Scarlett.

²¹ Leonard J. Leff. „'Gone With the Wind' and Hollywood's Racial Politics,” *The Atlantic.com* <https://www.TheAtlantic.com/magazine/archive/1999/12/gone-with-the-wind-and-hollywoods-racial-politics/377919/> (posjet 7.1.2021).

²² Stokes, „*Gone With the Wind* (1939) and the Lost Cause,” 15.

²³ Ibid, 21.

6. Zaključak

U posljednjih deset godina politička korektnost postala je dio *mainstreama*. Uz brojne pozitivne pomake koje je donijela ona je sa sobom povukla i pokušaje cenzure. Ovaj rad nije politološka analiza modernog društva, ali se nje dotiče. Film *Gone with the Wind* svakako ima elemente *Lost Cause* narativa, ali njegova namjera nije bila pravdanje Juga i Konfederacije. To se može zaključiti i iz izjave producenta filma, koja je spomenuta u prethodnom odlomku. Film se na prvi pogled može činiti pro-konfederacijskim, ali ako se analiziraju njegovi dublji slojevi i odaslane poruke, može se doći do nove perspektive i novog razumijevanja ovog filmskog klasika. Ovaj bi se klasik trebao gledati kao kritika starog Juga, kao film koji poručuje svojim gledateljima da dobro promotre gdje je južnjake odveo njihov sustav i arogancija, a nipošto se ne bi trebao gledati samo i jedino u duhu površnih elemenata *Lost Causea*. Stoga, ovaj rad zaključuje kako se film nipošto ne bi trebao cenzurirati jer bi to moglo dovesti i do pogrešnog shvaćanja filma i samog Građanskog rata. Štoviše, trebalo bi gledati i interpretirati film multiperspektivno, kao i dopustiti da se neprestance nanovo procjenjuje.

Bibliografija

Blight, David W. Race and Reunion. *The Civil War in American Memory*. Cambridge, Massachusetts i London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2001.

Boyd, Todd. „Gone with the Wind and the damaging effect of Hollywood racism.” *TheGuardian.com*. <https://www.theguardian.com/film/2020/jun/13/gone-with-the-wind-hollywood-racism> (posjet 4.1.2020).

Gaines, M. Foster. *Ghosts of the Confederacy. Defeat, The Lost Cause, and the Emergence of the New South 1865 to 1913*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1987.

Leff, Leonard, J. „‘Gone With the Wind’ and Hollywood’s Racial Politics.” *TheAtlantic.com*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1999/12/gone-with-the-wind-and-hollywoods-racial-politics/377919/> (posjet 7.1.2021).

Lumenick, Lou. „‘Gone with the Wind’ should go the way of the Confederate flag.” *NYPPost.com*. <https://nypost.com/2015/06/24/gone-with-the-wind-should-go-the-way-of-the-confederate-flag/> (posjet 4.1.2020).

Marrs, Cody. *Not Even Past – The Stories We Keep Telling about the Civil War*. Baltimore: John Hopkins University Press, 2020.

Nolan, Alan T. „The anatomy of the Myth.” U *The Myth of Lost Cause and Civil War History*, ur. Gary W. Gallagher i Alan T. Nolan, 18-38. Bloomington i Indianapolis: Indiana University Press, 2000.

Spangler, Todd. „HBO Max Restores ‘Gone With the Wind’ With Disclaimer Saying Film ‘Denies the Horrors of Slavery.’” *Variety.com*. <https://variety.com/2020/digital/news/gone-with-the-wind-hbo-max-disclaimer-horrors-slavery-1234648726/> (posjet 4.1.2020).

Stokes, Melvyn. „Gone With the Wind (1939) and the Lost Cause.” U *The New Film History. Sources, Methods, Approaches*, ur. James Chapman, Mark Glancy i Sue Harper, 13–27. London: Palgrave Macmillan, 2009.

Modern Re-examining of the *Lost Cause* Narrative in *Gone With the Wind* (1939)

Abstract:

The essay is an analysis of a term known in American historiography as *Lost Cause*, but also a critique of the 1939 film *Gone With the Wind*. The fundamental aim of this paper is to examine whether the latter film represents *Lost Cause*'s thesis, as recent critics claim. First, the development and main theses of the mentioned term are explained, while moving on to a critical reappraisal afterwards. The critical analysis deals with finding and analyzing each individual *Lost Cause* element. Once they are detected and explained, an attempt is made to confront and refute them with arguments, and a new evaluation of the film is ultimately given.

Keywords:

Civil War, *Gone With the Wind*, *Lost Cause*, racism, slavery, Scarlett O'Hara